

Образ поета відбитий у камені

Бібліографічний путівник

Київ-2013

Шановні добродіі!

У 2013 році ми відзначаємо 199-річчя з дня народження Тараса Григоровича Шевченка. Сам поет вважав себе Кобзарем, відповідно назвавши й свою головну збірку, тобто людиною, яка в українській історії кликала свій народ на боротьбу. Шевченко залишається незмінною та актуальною опорою української ідентичності, його творча спадщина посилює сильні сторони української вдачі.

Від Господа Бога маємо прекрасний дар – людську пам'ять. В її закутинах зберігаємо найсокровенніше, найрадісніше, найболючіше... Тарас Шевченко помер, не залишивши після себе ані майна, ані нерухомості чи грошей. Але його образ виявився закарбованим у народній пам'яті, як це не вдалося жодному цареві, королю чи президенту.

Тема увічнення пам'яті, зокрема постаті великого Кобзаря в монументальній пластиці, спонукала до створення бібліографічного путівника «Образ поета відбитий у камені: пам'ятники Т.Г. Шевченку у світі».

Покажчик складено на основі бібліографічних джерел ЦРБ ім. Є. Плужника, ПБ ім. Лесі Українки, бібліотеки ім. Т. Шевченка, ресурсів Інтернету.

Видання адресовано широкому загалу читачів, бібліотекарям, учням, студентам, всім тим, хто любить та шанує творчість Т. Шевченка.

Над виданням працювали – *М. Божко, М. Пасько*

З побажаннями та за довідками звертатись - ☎ 278-07-87

Молитва

*Отче наш, Тарасе всемогутній,
Що створив нас генієм своїм,
На мойй землі як правда суцїй,
Б'юцїй у неправду, наче грїм.*

*Ти, як небо, став широкоплечо
Над літами, що упали в грузь;
Звіку двадцять першого предтечо,
Я до тебе одного молюсь.*

*Язика отруйні і брехливі
Звогняним мечем пообтинай.
Проколи серця, товсті й ліниві,
І гноївки випусти в Дунай.*

*Дай нам силу ідолів знімати
З п'єдесталів чорної оліжї,
Бурити казарми й каземати,
Де виймають душу із душі.*

*Не введи в спокусу слави й мєсті,
Зкинь в палюцу, хижу ненасить
Мудрості – і прапор правди й
чєсті
Дай нам не соромлячись носити.*

*Поклади нам сонце на зіниці –
Променем туди, де непроглядь,
Хай підносять очі люди ниці,
Хай в незрячих бїльма погорять.*

*Мислям нашим дай яснє
полїття,
А поетам – спину, що не гнєсь,
Дай нам пам'ять на
тисячолїття,*

Непокору і любов на днесь.

*Да святиться слова блискавицї,
Що несе у вічну далєчїнь
Нашу думу й пісню. Да
святиться
Мїж народами твоє ім'я.
Амінь.*

Нележке життя випало на долю Тараса Шевченка. Складною була й доля багатьох пам'ятників, встановлених на його честь. Їх забороняли і нищили російські жандарми та білогвардійські офіцери, австрійські чиновники та польські поліцаї, угорські шовіністи та німецькі фашисти. Не завжди лояльною до них була й радянська влада.

**Перший в світі
пам'ятник Т.Шевченку
Мангішлак. 1881р.**

Найпершим відомим пам'ятником поетові й художнику можна вважати невелике мармурове погруддя Шевченка на округлій колоні-п'єдесталі, встановлене 1881 р. в колишньому Новопетровському укріпленні (нині форт Шевченка) на півострові Мангішлак. Пам'ятник зруйнували басмачі у 1920 р. У 1889 р. у Харкові, з ініціативи Христини Алчевської, на газоні перед жіночою недільною гімназією, якою вона опікувалася, на невисокому постаменті було встановлено мармурове погруддя роботи скульптора В. Беклемішева, професора Петербурзької академії мистецтв (нині воно зберігається в Державному музеї Т.Г. Шевченка у Києві). Свого часу цей бюст іменували "нелегальним пам'ятником Кобзаря", бо російський уряд усілякими методами перешкоджав проведенню конкурсів 1909 – 1913 років на створення та спорудження пам'ятника у Києві (скульптори М. Гаврилко, Л. Шервуд, Г. Кузневич, М. Андреев, І. Рєпін, І. Кавалерідзе та інші), не дозволяючи збирати кошти на його виготовлення. А на могилі Тараса постійно чергували жандарми, в обов'язки яких входило "пресекать сборища и вольнодумства".

Не кращим було становище з вшануванням пам'яті Шевченка і на українських землях, що перебували під гнітом Австро-Угорщини. Цісарський уряд заборонив спорудження пам'ятника поету у Львові. Але, незважаючи на всі заборони, у містах і селах Західної України на народні кошти споруджуються пам'ятники Кобзареві, насипаються, на зразок канівської, на його честь, так звані Шевченкові могили. Минули роки, але й досі височать вони у Коломиї й Шешорах, у Косові й Надіїві, Вовчинцях і Лисиничах. Деякі з цих пам'ятників оригінальні за задумом і втіленням, як наприклад, у Лисиничах на Львівщині – погруддя поета висічено на скелі.

**Найстаріший пам'ятник
Т.Шевченку, с. Лисиничі,
Львівська область**

Першим портретним пам'ятником Шевченка на Львівщині стало погруддя поета, встановлене на постаменті у вигляді пірамідальної скелі з чотирикутним цоколем (висота 5 м), на якому вирізьблено розкриту книгу. Спорудили його коштом жителів села Лисиничі біля Львова 11 березня 1911 р. Напис на постаменті свідчить, що це перший пам'ятник Шевченкові на західноукраїнських землях. В тому ж році в селі Бурдяківці, що на Тернопільщині, встановили пам'ятник Т. Шевченку у формі хреста з барельєфом та поетичними рядками Кобзаря, а в селі Урич у гірській скелі фортеці Тустань вмуровано меморіальну дошку на честь поета. Ще один пам'ятник Шевченку було відкрито 28 вересня 1913 р. у Винниках під Львовом за проектом архітектора О. Лушпинського та невідомого скульптора з майстерні А. Яворського.

Після революції, пам'ятники Шевченкові були зведені у Москві (скульптор С. Волнухін) і Петрограді (скульптор Я. Тільберг). Через недовговічність матеріалу вони не збереглися.

У центральній Україні монументальні пам'ятники Т. Шевченку ведуть свою історію від кубо-конструктивістського пам'ятника у Ромнах, створеного за проектом скульптора І. Кавалерідзе 1918 р. Тимчасові пам'ятники – гіпсові погруддя встановили у Києві 1919 р., скульптор Ф. Балавенський (зруйноване денікінськими військами) та 1920 р., скульптор Б. Кратко. Цей автор створив погруддя й для Харкова – 1921 р. Низку тимчасових пам'ятників-погрудь було встановлено в Одесі, Чернігові, Броварах та інших містах. Всі ці портрети продовжували дореволюційну лінію трактування образу поета-народника в дусі академічно-реалістичного спрямування, опираючись на портретні риси посмертної маски поета.

**Фанерний пам'ятник
Т.Шевченку в Києві.
1919 р.**

1925 року І. Кавалерідзе виконав пам'ятник із залізобетону для Полтави, К. Терещенко із чавуну – для Канева (1923) – та залізобетону для сіл Кирилівка (1929) та Моринці (1930). На превеликий жаль, ці пам'ятники було знищено на початку Другої світової війни.

**Т.Г. Шевченко.
Бюст. 1950**

До спорудження пам'ятників Шевченку вдаються непрофесійні митці, вкладаючи у творіння весь свій хист, усю любов до поета. Особливої уваги заслуговує творчість Петра Верни – народного скульптора-різьбяра, котрий жив на хуторі Гора під Борисполем. Самоук, він виготовляв статуетки, жанрові сцени, але святим його ділом були вирізані з дерева погруддя Кобзаря. П. Верна - автор понад 30 скульптурних портретів Шевченка. Їх встановлювали в Борисполі та навколишніх селах та містечках – Любарцях, Броварах, Княжичах. Такі дерев'яні погруддя Т. Шевченка можна було зустріти навіть на селянських подвір'ях.

Були спроби створити руками народних майстрів і монументальні пам'ятники поетові. Так, поблизу села Лядова на Вінниччині в скелі над Дністром скульптор С. Сліпуха вирізьбив напівпостать Т. Шевченка, яку було видно здалеку.

Після революції справа вшанування пам'яті Тараса Шевченка набуває державної ваги. Постановою Раднаркому УРСР встановлюється щорічне Шевченківське свято, яке відзначається в день його народження.

У 1919 р. оголошується конкурс на кращий проект пам'ятника Кобзареві у Харкові. Конкурс тривав багато років, переможцем його став Матвій Манізер. Пам'ятник за проектом цього скульптора вважається одним із кращих зразків монументальної Шевченкіани в світі.

Харківський пам'ятник Тарасові Шевченку постав раніше на 4 роки за основний київський пам'ятник і монумент на могилі Кобзаря в Каневі, причому автором всіх трьох, фактично головних і найвідоміших пам'ятників Кобзарю в Україні є Матвій Манізер.

У післявоєнні роки в Україні було встановлено понад 150 пам'ятників Тарасові Шевченку.

Урочисте відкриття пам'ятника Т. Шевченку у Харкові відбулося у 1935р. У створенні скульптурних композицій на теми Шевченкових творів, допомогу скульптору надали актори театру «Березіль»: Наталія Ужвій (образ Катерини), Аморосій Бучма (образи гайдамаки та селянина з дорном на плечах), Іван Мар'яненко (образ старого нескореного запорожця), Олександр Сердюк (образи молодого хлопчини з косяю та кріпака в кайданах) та ін. Загальна висота монумента — понад 16 метрів, статуї Тараса Шевченка — 5,5 метрів.

Цікавими є також твори так званої малої скульптури, що розповідають про етапи життя великого поета, скульптурні портрети Кобзаря, а також образи його літературних героїв. Це праці І. Гончара «Тарас-водоноша», «Т. Г. Шевченко в молодому віці», І. Кавалерідзе «Мислитель», Г. Петрашевича «Знедолена».

Пам'ятник Т.Г. Шевченку.
Харків. 1935 р.

Ніде більше у світі не увіковічували одну й ту саму людину різні скульптори в різні часи так по-різному, нерідко – діаметрально протилежно. За віком митці відтворювали Тараса і немовлям разом зі своєю матір'ю, і чотирнадцятирічним підлітком, і в образі молодого чоловіка, повного енергії та творчої наснаги, і звісно, в старшому віці. За сферою діяльності й соціальним статусом його зображували поетом, мислителем, філософом, кобзарем, художником, пастушком, кріпаком, римським патрицієм, борцем проти соціального та національного гніту, повстанцем-революціонером чи солдатом. Окрім того, раніше монументальна радянська пропаганда наділяла Шевченка рисами запеклого атеїста, а в новітній час можна спостерігати його сакралізацію: існують скульптурні зображення у вигляді апостола, янгола, Мойсея, та навіть на кшталт самого Ісуса Христа, що відлітає у небокрай!

На даний момент скульптурна Кобзарева спадщина, без перебільшення, найунікальніша. Скільки пам'ятників та пам'ятних знаків Тарасові Григоровичу Шевченкові нараховується в нашій державі та світі достеменно невідомо! Адже обліку пам'ятників Шевченку в нас ніхто не вів і не веде. Можна лише оперуватися приблизними, часто непідтвердженими даними щодо загальної кількості внаслідок встановлення нових скульптур та руйнування старих. Понад 1000 пам'ятників налічується в Україні, та 100 монументів встановлено у 38

країнах світу. За масштабністю монументального увіковічення у інших країнах світу Шевченко входить у чільну десятку. Серед таких відомих світових постатей – Христофор Колумб (38 країн), Жанна д'Арк (30 країн), Симон Болівар (40 країн) та ін.

Пам'ятники Т. Шевченку:

Кількість: понад **1200**, в тому числі за кордоном – близько **100**, в Галичині – близько **450**.

Щільність: найбільша кількість у **Рогатинському районі Івано-Франківської області** (31 на 51 населений пункт)

Перші: скульптурне зображення (**1862р.**, Петербург), погруддя (**1881р.**, Мангишлак), погруддя в Україні (**1889р.**, садиба Х. Алчевської у Харкові), колона на скелі (**1880-ті** рр., с. Тюдів, Івано-Франківська область), пам'ятник (**1897р.**, Харків), пам'ятник (**1911р.**, с. Лисиничі, Львівська область)

Періоди масового відкриття:

- **1914р.** (до 100-річчя від дня народження)
- **20-ті** роки ХХ ст. у Галичині (встановлювали українці за власні кошти, збереглося близько 20)
- після **1939р.** (приєднання Західної України)
- після **1954р.** («відлига»)
- з початку **90-х** років (після здобуття Україною незалежності)
- **327** сходинок ведуть на Тарасову Гору у Каневі. Ними до могили поета пройшли понад **11 млн.** людей зі **150** країн світу.

Європа

Азербайджан

Баку

Пам'ятник Тарасу Шевченку в Баку відкрито 30 червня 2008 року за участі голів держав України та Азербайджану. Автор пам'ятника — член Національної спілки художників України Ігор Гречаник.

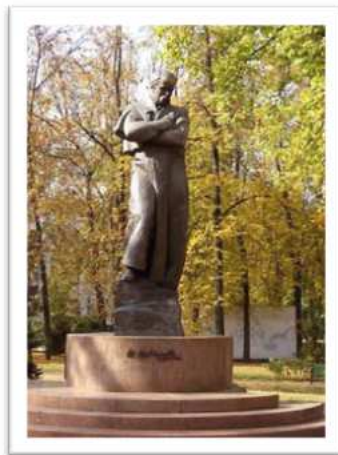

Білорусь

Пам'ятники Тарасу Шевченку встановлені у Мінську, Гомелі, Бересті, Могильові, Слуцьку.

Мінськ

Пам'ятник Тарасу Шевченку в білоруській столиці (і перший за часом встановлення в цій країні) розташований у *Степановському саду*, поруч з новобудовою Посольства України в Республіці Білорусь. Автори пам'ятника - український скульптор Віктор Липовка та білоруський архітектор Віктор Крамаренко. Пам'ятник є подарунком Києва й був урочисто відкритий 23 квітня 2002 року в ході *Днів Києва* в Мінську.

Берестя

Пам'ятник Тарасу Шевченку в білоруському місті Берестя був встановлений у 2002 році. Розташований на початку бульвару Т. Г. Шевченка. Автори — скульптор В. Головко (Україна) та архітектор Р. Шилай (Білорусь). Пам'ятник є дарунком місту від Черкаської області України.

Гомель

Пам'ятник Т. Шевченку було урочисто відкрито в рік 190-ї річниці від народження великого українця — 24 травня 2004 року. Скульптуру Кобзаря гомельській міській владі передала українська сторона, роботи з упорядкування скверу Т. Г. Шевченка здійснено коштом гомельчан.

Могильов

Пам'ятник Т. Шевченку в Могильові було відкрито 19 серпня 2005 року (напередодні 14-ї річниці незалежності України). Погруддя поета було встановлено за ініціативи місцевих українських громад при організаційній підтримці Посольства України та за активної участі торгово-економічної місії при українському дипломатичному представництві. Автори проекту — український скульптор Віктор Сухенко та білоруський архітектор Ірина Буреніна.

Болгарія

Софія

22 травня 2009 року у Софії відкрито пам'ятник Т. Г. Шевченку. Скульптор — Ігор Гречаник. У молодят вже з'явилася прикмета — якщо доторкнутися до чубчика поета, то це на довге та щасливе життя.

Греція

Афіни

У 2-й половині 2000-х років з перервою практично рівно у 4 роки відбулося встановлення й урочисте відкриття відразу двох пам'ятників Тарасу Шевченку.

Вперше в столиці Греції Афінах відкриття пам'ятника Т. Шевченку відбулося в рамках Днів України в Греції й було приурочене до 192-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря (9 березня 2006 року). На той момент пам'ятник став 45-им монументом Тарасу Шевченку, відкритим за кордоном.

А 6 березня 2010 року в афінському передмісті Зографу відкрили ще один пам'ятник Кобзарю, який був створений на кошти меценатів.

Грузія

Тбілісі

Пам'ятник було відкрито 2 березня 2007 року. У відкритті брали участь Президент України Віктор Ющенко (який перебував з офіційним візитом у Грузії) та Президент Грузії Міхаїл Саакашвілі. Глави держав заклали у фундамент пам'ятника капсулу з землею з села Моринці Черкаської області, де народився Тарас Шевченко.

Цей пам'ятник Сакребулу міста Тбілісі подарувала Київрада. Його за дорученням Кабінету Міністрів України було виготовлено Київським творчо-виробничим комбінатом «Художник» Національної спілки художників України за кошти міського бюджету.

Данія

Копенгаген

У вересні 2010 року в столиці Данського Королівства відбулось урочисте відкриття бюста національного поета України, що став першим і допоки єдиним пам'ятником Шевченку у Скандинавії. Погруддя розташоване у парку Естре Анлегу в середмісті Копенгагенга. Встановлення пам'ятника ініціювали українська амбасада в Копенгагені та дансько-українське товариство. Основне фінансування проекту взяв на себе колишній посол України в Данії Павло Рябикін, частково витрати здійснені за рахунок приватних пожертв найстарішого ветерана УПА в Скандинавії Петра Балицького та Івана Нестера. Автор монумента — український скульптор **Сергій Богуславський**, що мешкає в Копенгагені.

скульптор **Сергій**

Італія

Рим

Пам'ятник Кобзарю в Римі мистецтвознавці вважають оригінальним: поет зображений в ролі античного філософа. Урочисте відкриття відбулося у 1973 році перед греко-католицьким собором Святої Софії. Автор пам'ятника - італійський скульптор **У. Мацеї**.

Литва

Вільнюс

Урочисте відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку у столиці Литви відбулося у 3 вересня 2011 року. Пам'ятник розташований в сквері на перехресті вулиць Базилійону, Арклю та Вісу Швянтюю. Автор – український скульптор **Віталій Андріанов**.

Македонія

Скоп'є

У травні 2009 року у центральному парку столиці Македонії місті Скоп'є, розташованому просто напроти національного парламенту республіки, урочисто (за участю представників македонської влади та інтелігенції, членів української громади, українських миротворців тощо) встановили бронзового Кобзаря. Автор бюста — відомий македонський скульптор, академік **Томе Серафімовський**.

Найвищий у світі пам'ятник Кобзарю стоїть у місті Ковель на Волині. Його висота – більше 7 метрів, вага бронзової скульптури – 20 тон.

Молдова

Бельці

Погруддя на постаменті встановлено у 2001 році

Тирасполь

Пам'ятник Т. Шевченку зображено на банкноті в 50 тис. придністровських рублів

Кам'янка

Гранітне погруддя Тарасу Шевченку виготовлене заслуженим художником України **Василем Феценко** та його колишнім учнем і сподвижником **Віталієм Рожиком** на замовлення Кам'янського РТУК ім. Т. Шевченка за державні кошти України. Піклувалося про це Кам'янське районне товариство української культури, яке носить ім'я

Польща

Великого Кобзаря.

Білий Бір

Невеличке містечко Білий Бір на Балтійському узбережжі Польщі є місцем компактного проживання українців, переселених сюди з їх споконвічних земель під час операції «Вісла». Пам'ятник Т. Шевченку в Білому Борі є даром українського народу для українців у Польщі. Був зведений у **1991 році**.

Його творці — скульптор **Василь Бородай** та архітектор **Анатолій Ігнащенко**.

Варшава

Пам'ятник Тарасові Шевченку в Варшаві відкритий за участю міністрів закордонних справ України та Польщі **Анатолія Зленка** та **Влодзімежа Цімошевича** **13 березня 2002 року** у сквері його ж імені на перетинанні вулиць **Спацеровая, Говорка і Хотиньська**. Інвестор — Об'єднання українців у Польщі на чолі з **Мирославом Кертичаком**. Автор скульптури — український скульптор **Анатолій Куц**, автор п'єдесталу — польський архітектор **Балтазар Брукальський**. Вагомий внесок для встановлення та відкриття пам'ятника зробив тодішній Посол України в Польщі **Дмитро Павличко**.

Росія

Москва

Пам'ятник Тарасу Шевченку у Москві був урочисто відкритий **10 червня 1964 року** з ініціативи Микити Хрущова. Над ним працювали українські скульптори **М. Грицюк, Ю. Синькевич, А. Фуженко** та архітектори **А. Сницарева** і **Ю. Чеканюк**. Матеріал – бронза, граніт.

Санкт-Петербург

Перший пам'ятник Шевченку в Росії. Автор — латиський скульптор **Ян Тільберг**. Пам'ятник встановлений **1 грудня 1918 року**. Але простояв лише вісім років. На п'єдесталі слова:

*Великому українському поету-
крест'янину
Тарасу Григорьевичу Шевченко
(1814 — 1861 гг.)
Великий русский народ*

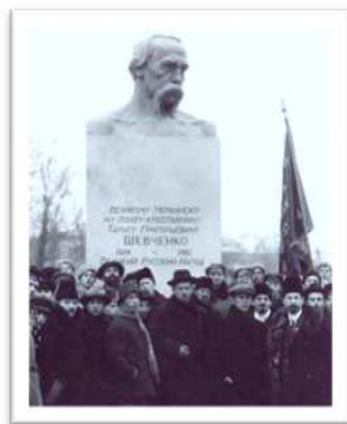

Фото зроблено відомим фотографом **В. Булла**

Другий пам'ятник поету було встановлено **22 грудня 2000 року** на розі пр. Левашовського та вул. Ординарної, біля станції метро «Петроградська». Цю триметрову скульптуру у 1993 році подарував Санкт-Петербургу канадський скульптор **Лео Мол (Леонід Молодожанин)**. Її вирішено було встановити у 1995 році, але через брак коштів не вдалося. Через деякий час, за розпорядженням губернатора Яковлева, встановлення пам'ятника перенесли на 1999 рік. Проте відкриття відбулося під час зустрічі лідерів України та Росії у 2000 році.

Пік Шевченка

Найвищий пам'ятник Кобзарю знаходиться в Кабардино-Балкарії (Центральний Кавказ). В 1939 р. група дніпропетровських альпіністів перша піднялася на невідому вершину Суганського хребта заввишки 4200 м та назвали її - пік Шевченка. В 1964 р. там був встановлений бюст Т. Шевченка, виготовлений майстрами Південного машинобудівного заводу. В 1989 р. під час третього підйому на вершину альпіністами була встановлена бронзова меморіальна дошка на честь 175-річчя поета. Останнє сходження на пік Шевченка було здійснено в 2004 р.

Орськ

Пам'ятник у місті, де Шевченко перебував на засланні в 1847-48 роках, встановлений на площі, яка носить його ім'я, у 1959 році. Автори — скульптор **Л. Писаревський**, архітектор **М. Габелко**.

Пам'ятник Т.Г. Шевченку м. Краснодар

Пам'ятник Т.Г. Шевченку м. Сургут, 2005 автор О. Цимбал

Погруддя Т.Г. Шевченка м. Шахти

Румунія

Бухарест

Пам'ятник Т. Шевченку в одному з центральних парків румунської столиці, що був відкритий 1952 року, був першим пам'ятником українському Кобзареві в європейській країні поза Україною. Однак, 1993 року це погруддя разом з іншими монументами соціалістичної епохи були по-варварськи знищені невідомими. Вже за 5 років, **1998 року**, в парку Герестреу був відкритий новий пам'ятник Шевченку роботи відомого скульптора **Геннадія Єршова**.

Негостина

У березні 2005 року біля культурного центру села Негостина Сучавського повіту було відкрито погруддя Шевченка. Пам'ятник є подарунком України численній українській громаді села.

Сату-Маре

1 липня 2009 року в румунському місті Сату-Маре відбулося урочисте відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку. Пам'ятник встановлено на площі Васіле Лукача. У церемонії відкриття пам'ятника брали участь представники Закарпатської обласної державної адміністрації та української діаспори Румунії.

Тулча

На початку **червня 2011 року** в місті Тулча, що знаходиться на південному сході Румунії, відбувся святковий захід, приурочений відкриттю погруддя Тараса Шевченка (автор - румунський скульптор **Раду Чобану**).

Словаччина

Братислава

Погруддя Т. Г. Шевченка роботи словацького скульптора **О. Бенце** відкрито у **1990 році**.

Угорщина

Будапешт

Пам'ятник було відкрито **11 липня 2007 року**. У відкритті брали участь Президент України Віктор Ющенко та Президент Угорської Республіки Ласло Шойом з дружинами. Також у церемонії відкриття брали участь представники Державного самоврядування українців Угорщини та Європейського конгресу українців. Пам'ятник розташований у сквері на правому березі Дунаю в Буді. Автор – член Національної спілки художників України **Іван Микитюк**. Пам'ятник вилито з бронзи, висота – 3 м.

Франція

Париж

Урочисте відкриття пам'ятника відбулося у **1978 році** на бульварі Сен-Жермен у скверику, який отримав ім'я Т. Шевченка. Автор погруддя - київський скульптор **М. Лисенко**. У Києві існує копія цього монументу – на подвір'ї Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури.

Тулуза

Тулуза – місто-побратим Києва. У **1971 році** в районі Бельфонтен був встановлений пам'ятник Т. Шевченку. Автор – французький скульптор **А. Алас**.

Шалетт –Сюр-Луен

*Місто Шалетт-сюр-Луен є побратимом Дніпровського району міста Києва. Пам'ятник поету встановлено **18 жовтня 1974 року**. Це подарунок району місту-побратиму на честь підписання угоди про співпрацю. Автор – київський скульптор **Олександр Скобліков**.*

Чехія

Прага

Пам'ятник встановлено неподалік від середмістя Праги на площі Кінських в історичному районі Сміхов – посередині скверу просто перед представництвом ООН у Чехії. Монумент Шевченку особисто відкрив Президент України В. Ющенко під час державного візиту до Чехії **25 березня 2009 року**. Празький пам'ятник виконаний київською «Майстернею Зноби». Його автором є молодий український скульптор **Микола Зноба** та архітектор Вероніка Дірова. Для відображення обличчя поета за основу був взятий його ранній автопортрет.

Чорногорія

Подгориця

9 грудня 2011 року в Подгориці, в міському парку Крушевац, встановлено пам'ятник Т. Шевченку в рамках українсько-чорногорського проекту зі спорудження пам'ятників найвизначнішим діячам двох країн у Києві та Подгориці, ініційованого президентами України і Чорногорії кілька років тому. В церемонії відкриття пам'ятника взяв участь прем'єр-міністр України М. Азаров.

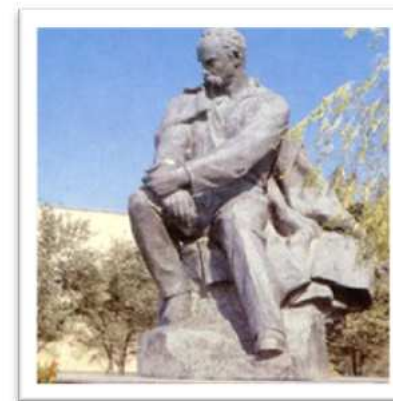
Азія

Казахстан

В Казахстані знаходиться **6 пам'ятників Великому Кобзарю, 2 меморіальні дошки і пам'ятна стела про перебування Т. Шевченка в форті Карабугак.**

Алмати

Пам'ятник поету Тарасу Шевченку, що перебував на території Казахстану на засланні (1847 — 1857 рр.), було встановлено на розі проспекту Достик і вулиці Шевченка в **2000 році** на честь 9-ої річниці незалежності України. Автором монументу є український скульптор **Віталій Рожик** з Житомирщини.

Пам'ятник Т.Г. Шевченку
м. Актау (Шевченко)

Китай

Пекін

8 серпня 2008 року у Пекіні в парку Чаоян відкрито пам'ятник Т. Шевченку, єдиний не лише в Китаї, але й в усьому азіатсько-тихоокеанському регіоні. Скульптор — Юань Сікунь.

Туркменістан

Ашгабат

Перший пам'ятник Т. Шевченку в Ашгабаті було встановлено у 1926 році. Під час руйнівного землетрусу 1948 року пам'ятник був знищений. 24 березня 1972 року під час Декади культури і мистецтв України в Туркменістані відбулося відкриття нового пам'ятника Тарасові Шевченку (автор — скульптор Михайло Лисенко). У вересні 2009 року за сприяння Посольства України в Республіці Туркменістан та Хякімлику (мерії) Ашгабата пам'ятник було реконструйовано і перенесено на нове, зручніше місце.

Узбекистан

Ташкент

Пам'ятник Т. Г. Шевченку в столиці Узбекистану споруджено на початку 2000-х рр. на вулиці його імені на тлі панно, розміщеного на стіні одного з корпусів школи № 110, яка теж носить ім'я Т. Г. Шевченка. Автор пам'ятника — скульптор Л. Рябцев.

Зарафшан

В узбецькому місті Зарафшан Навоїйської області пам'ятник Тарасу Шевченку встановлено у сквері в центрі міста. Постаць Великого Кобзаря вилита з бронзи. Урочисте відкриття пам'ятника в жовтні 2007 року стало завершальною подією серед заходів, присвячених 15-тій річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Узбекистаном.

Навої

Пам'ятник Т. Шевченку в узбецькому місті Навої був встановлений в 2007 році.

Америка

Аргентина

Буенос-Айрес

Пам'ятник Тарасові Шевченку в Буенос-Айресі було відкрито в 1971 році на честь 100-річчя української діаспори в Аргентині.

Бразилія

У Бразилії, де проживають компактні групи українських емігрантів та їхніх нащадків, встановлено три пам'ятники Т.Г. Шевченку – містах Прудентополісі, Куритибі та Порто-Алегро

Куритиба

Пам'ятник Т.Г. Шевченку в Куритибі – бронзова фігура поета у повний зріст на гранітному постаменті. Був встановлений 29 жовтня 1967 року. Автор – скульптор Шарль Андре.

Прудентополіс

Гранітний пам'ятник Кобзарю був встановлений на площі Україна в Прудентополісі 3 грудня 1989 року. Автор - відомий скульптор Лео Мол.

Парагвай

Енкарнасьйон

Погруддя Т. Г. Шевченку було відкрито під час проведення Тижня українського мистецтва та культури в Енкарнасьйоні 15 листопада 1976 року. Президент Альфредо Стресснер відкривав погруддя на площі Плаза де Армас у присутності гостей не лише з Парагваю, а також з українських товариств Аргентини, Бразилії, Сполучених Штатів та Канади. Важливу роль у проведенні Тижня та відкритті погруддя відіграла організація «Просвіта». Українською на п'єдесталі написано: «Найбільший поет та національний пророк України».

Куба, Гавана

Бронзовий бюст Кобзаря був встановлений в парку Леніна у квітні 1999 року. Автор – відомий український скульптор Микола Білик.

Канада

Вінніпег

У Вінніпезі є два пам'ятника Тарасу Шевченку: монумент біля провінційного парламенту, відкритий у **1961 році** та у парку скульптур Лео Мола. Автором обох пам'ятників є канадський скульптор українського походження **Лео Мол**.

Вайта

В українсько-канадському селі, первісна назва якого була Szewczenko, в однойменній школі встановлено погруддя Великого Кобзаря. Автор цього пам'ятника — скульптор **Лео Мол**.

Оквілл

Пам'ятник Т. Шевченку у місті Оквілл (Онтаріо) був відкритий **1 липня 1951 року** як дарунок УРСР канадським українцям з нагоди 60-річчя української діаспори Канади. Автори пам'ятника - скульптори **Макар Вронський** та **Олекса Олійник**. У грудні 2006 року пам'ятник було викрадено.

Оттава

Пам'ятник Шевченкові в Оттаві був відкритий **26 червня 2011**. Пам'ятник у бронзі зображує Кобзаря на повний зріст в оточенні персонажів його творів. Постаць Тараса Шевченка одягнута у довгий плащ із накидкою, які були характерні для епохи поета. У лівій руці Шевченко тримає палітру та три пензлі. Постаць дивиться у далечінь. Висота скульптури 3 метри, маса — 630 кг. Три барельєфи, що доповнюють композицію зображують гайдамаків, Катерину з немовлям та бандуриста. Пам'ятник виконав скульптор Лео Мол. Це була його остання робота такого великого плану.

Сполучені Штати Америки

Вашингтон

Пам'ятник Т.Г. Шевченку у Вашингтоні створив скульптор із українським корінням **Леонід Молодожанин**. Цей пам'ятник був одним із перших його творінь, а фінансувала його створення товариство «Просвіта». На церемонії відкриття був присутній експрезидент Д. Ейзенхауер. Відкриття відбулося **27 червня 1964 року** в присутності понад **100 тисяч** людей, відтоді 27 червня вважається українським днем в США. Розташований пам'ятник між 22-ою та 23-ою вулицями в північно-західній частині столиці, де міститься чимало посольств.

Цікава історія появи монумента Кобзарю у Вашингтоні. Встановлений він силами українських емігрантів. Але до його відкриття причетні п'ять американських президентів. Президент Г. Трумен був почесним головою комітету по створенню пам'ятника Т. Г. Шевченку, а майбутній президент Р. Рейган входив до складу цього комітету. Тогочасний діючий президент Д. Ейзенхауер підписав схвалений парламентом закон про будівництво пам'ятника. Д.Кеннеді допоміг реалізувати задум, а спеціальна заява президента Л. Джонсона вмурована під постаментом пам'ятника. Ще одна цікава деталь: при закладці пам'ятника Кобзарю використано спеціальну лопату, яку до того вживали при закладанні пам'ятників Д. Вашингтону і А. Лінкольну в американській столиці.

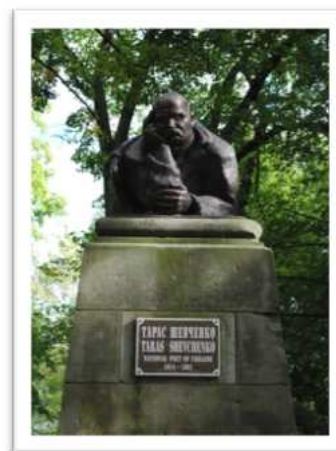
Клівленд

Пам'ятник Т. Шевченку знаходиться в Українському культурному парку. Бронзовий бюст поета роботи скульптора **Олександра Архипенка** встановлений у **1940 році** коштом Українських злучених організацій.

Нью-Йорк, Арров-Парк

Арров-Парк - культурний центр, створений на кошти російської, української, білоруської та польської прогресивної еміграції в США. Знаходиться неподалік Нью-Йорку. Погруддя Т.Г. Шевченка було встановлено у **1970 році**. Автор – скульптор **В. Бородай**.

Пам'ятник Т. Шевченку
Бостон, США

Додаток 1

Музеї Т. Г. Шевченка

<i>Україна</i>	
Літературно- меморіальний будинок музей Т. Шевченка	Київ, пров. Шевченка, 8-а
Національний музей Тараса Шевченка	Київ, бульвар Шевченка, 12
Хата на Приорці	Київ, вул. Вишгородська, 5
Музей «Заповіту»	Київська обл., Переяслав-Хмельницький, вул. Шевченка, 8
Музей «Кобзаря»	Черкаси, вул. Хрещатик, 219
Канівський музей Т. Шевченка	Черкаська обл., Канів, Тарасова Гора
Тарасова світлиця	Черкаська обл., Канів, Тарасова Гора
Літературно-меморіальний музей Т. Шевченка	Черкаська обл, Звенигородський р-н, с. Шевченкове
Кімната-музей	Львів, вул. Коперника, 17
<i>Росія</i>	
Меморіальний музей-гауптвахта	Оренбург, вул. Советська, 24
Музей-квартира	Санкт-Петербург, Університетська набережна, 17
Орський музей Т. Шевченка	Орськ, вул. Шевченка
<i>Канада</i>	
Музей Т. Шевченка	Торонто, 1614 Bloor St. West
<i>Казахстан</i>	
Меморіальний комплекс	Форт-Шевченко, 25 км на схід від міста
Казахська державна художня галерея ім. Т. Шевченка	Алмати, мікрорайон Коктем-3, буд. 22/1

Додаток 2

Географічний покажчик

Країна	Місто	Автор скульптури
Австралія	Канберра	Анатолій Валієв
Азербайджан	Баку	Ігор Гречаник
Аргентина	Буенос-Айрес	Лео Мол, Оріо даль Порто
Білорусь	Мінськ	Микола Яковенко, Михайло Савицький
	Брест	Володимир Головка, Ростислав Шилай
	Гомель	
Болгарія	Могильов	Віктор Сухенко, Ірина Буреніна
	Слуцьк	Анатолій Куш
Бразилія	Софія	Ігор Гречаник
	Куритиба	Шарль Андре
Бразилія	Прудентополіс	Леонід Молодожанин, Мирослав Німцив та

		Жонел Назаренко-Юрков
Греція	Афіни	Володимир Одрехівський, Михайло Федик
Грузія	Тбілісі	Київський творчо- виробничий комбінат «Художник» Національної спілки художників України
Данія	Копенгаген	Сергій Богуславський
Італія	Рим	Уго Мацеї
	Алмати	Віталій Рожик
Казахстан	Актау	
	Форт-Шевченко	Споруджений на кошти прогресивного офіцерства
	Вінніпег	Андрій Дараган
	Вайта	Леонід Молоджанин
Канада	Оквілл	Макар Вронський, Олекса Олійник
	Оттава	Леонід Молодожанин

Китай	Пекін	Юань Сікунь
Куба	Гавана	Микола Білик
Литва	Вільнюс	Віталій Андріанов
Республіка Македонія	Скоп'є	Томе Серафимовський
Молдова	Бельці	
	Тирасполь	
Парагвай	Енкарнасьйон	Товариство «Просвіта»
	Білий Бір	Василь Бородай, Анатолій Ігнащенко
Польща	Варшава	Анатолій Куш, Балтазар Брукальський
Придністров'я	Кам'янка	Василь Фещенко, Віталій Рожик
	Москва	М. Грицюк, Ю. Синькевич, А. Фуженко та архітектори А. Сницарева, Ю Чеканюк
Росія	Санкт-Петербург	Ян Тільберг, Леонід Молодожанин
	Краснодар	

Румунія	Орськ	Лев Писаревський, М. К. Габелко
	Сургут	О. Цимбал
	Шахти	
	Бухарест	Геннадій Єршов
	Негостина	
	Сату-Маре	
	Тулча	Радун Чобану
Словацьчина	Братислава	О. Бенце
Сполучені Штати Америки	Бостон	
	Вашингтон	Леонід Молодожанин, Радослав Жук
	Клівленд	Олександр Архипенко
	Керхенсон, Нью-Джерсі	Олександр Архипенко
	Нью-Йорк	Андрій Дараган
Туркменістан	Ашгабат	Михайло Лисенко
Угорщина	Будапешт	Іван Микитюк

Узбекистан	Залаегерсег	Іван Білокур
	Ташкент	Л. Рябцев
	Зарафшан	
Франція	Навої	
	Париж	Михайло Лисенко
	Тулуза	А. Алас
Чехія	Шалетт-сюр-Луен	Олександр Скобліков
	Прага	Валентин Зноба, Микола Зноба, Вероніка Дірова
Чорногорія	Подгориця	Рістал Радмілович

Бібліографія:

1. Бабишкін, О. К. Шевченкова слава : до 175-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка / О. К. Бабишкін. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1989. – 32 с.
2. Борітеся – поборете! : пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах / ред. упоряд. М. Дупляк. – Сиракузи : Комітет будови пам'ятника Т. Шевченкові, 2010. – 225 с.
3. В літопис шани і любові / упоряд. Л. Д. Зінчук, В. О. Судак. – К. : Видавництво при Київському університеті, 1989. – 296 с. : іл.
4. Німенко А. Пам'ятники Тарасові Шевченку / Андрій Німенко. — К., 1964.
5. Павловський, В. Шевченко в пам'ятниках : 1861-1864 / Вадим Павловський. – Нью-Йорк : Укр. Вільна Академія Наук у США, 1966. – 40 с. : іл.
6. Славить Грузія Кобзаря : літературно-публіцистичний збірник. – Львів : Світ, 2011. – 296 с. : 8 вкл.
7. Хвиля, А. Пам'ятник Т. Г. Шевченкові : історичний нарис про будівництво пам'ятника Т. Г. Шевченкові [Електронний ресурс] / Андрій Хвиля. – К.: Мистецтво, 1934. – 61 с. : іл. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=257>.

8. Балабко, О. Шевченкова мова у вічному місті : [пам'ятник Т. Шевченку в Римі] / О. Балабко // Вечірній Київ. – 2004. – 12 листоп. – С. 8-9.
9. Балущий, С. На Тернопільщині стоять 164 пам'ятники Тарасу Шевченку [Електронний ресурс] / Сергій Балущий // Доба : інтернет-газета Тернопілля. – 2013. - 10 берез. - Режим доступу : <http://doba.te.ua/novyny/na-ternopilschyni-stoyat-164-pamyatnyky-tarasu-shevchenku.htm>.
10. Божко, С. Скільки є пам'ятників Кобзарю? [Електронний ресурс] / Світлана Божко // День. – 2004. – 10 верес. - Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/skilki-ie-pamyatnikiv-kobzaryu>.
11. Волошин, Ю. У Бресті відкрито пам'ятник Тарасу Шевченку / Юрій Волошин // Уряд. кур'єр. – 2002. – 28 серп. (№ 156). – С. 15.
12. Драган, А. Урочисте відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашингтоні за участю Президента Д. Ейзенхауера / А. Драган // Нар. творчість та етнографія. – 1998. - № 2-3. – 61-72.
13. Єгорова, І. Тарас у Греції : [відкрито пам'ятник Т. Шевченку в Афінах] / Ірина Єгорова // Голос України. – 2010. – 12 берез. (№ 44). – С. 8.
14. Калиниченко, І. Пам'ятник Тарасові – джерело антирадянської крамоли : [про заборону вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка 1967-1968 рр.] / І. Калиниченко // Голос України. – 1996. – 7 берез. – С. 3.
15. Кацнельсон, А. Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні : [вірш] / Абрам Кацнельсон // Літ. Україна. – 1997. - № 19 (15 трав.). – С. 2.

16. Кирей, В. Хто хоче працювати – знаходить можливості : [пам'ятник Т. Шевченку у с. Криві Коліна Тальнівського району на Черкащині] / Владислав Кирей // Уряд. кур'єр. – 2009. – 24 листоп. – С. 3.
17. Козак, С. Тарасова криниця : [музей та меморіальні дошки пам'яті Т. Шевченку] / Сергій Козак // Літ. Україна. – 2012. - № 11 (15 берез.). – С. 3.
18. Криворучко, В. У бронзі і граніті : пам'ятники Великому Кобзареві / В. Криворучко // Дивослово. – 2003. - № 3. – С. 69-73.
19. Кульова, В. Молдовський українець : [скульптор Петро Герман є автором єдиного в Кишиневі пам'ятника Т. Шевченку] / Віра Кульова // Хрещатик. – 2006. – 22 верес. – С. 13.
20. Кучерук, О. Пам'ятники Шевченка на земній кулі... Від Мангишлаку до Вашингтона / Олександр Кучерук // Черкаський край — земля Богдана і Тараса. Культурологічний збірник. - К., 2002. – С. 67—80.
21. Лазебник, С. Монументальний посол України : [більш як у 30 іноземних державах встановлено пам'ятники Тарасові Шевченку] / Станіслав Лазебник // Україна молода. – 2009. – 7 берез. (№ 43).
22. Мельник, В. Перший Кобзар Скандинавії : [у Копенгагені планують відкрити пам'ятник Т. Шевченку] / Віктор Мельник // Україна молода. – 2010. – 29 верес. (№ 180). – С. 2.
23. Мельник, В. Кобзар у Копенгагені / Віктор Мельник // Україна молода. – 2010. – 8 черв. (№ 102). – С. 7.
24. Пам'ятник Т. Шевченку в Петербурзі // Уряд. кур'єр. – 1994. – 1 жовт. (№ 152). – С. 1.

25. Пам'ятники Т. Г. Шевченкові // Шевченківський словник : у 2-х томах. Т. 2. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1978. – С. 77-80.
26. Пам'ятники Кобзареві // Позаклас. час. – 2010. - № 2. – С. 7-10.
27. Пам'ятники Тарасу Шевченку // Укр. мова і література. – 2006. – № 1. – С. 11, 69, 103, 116 : іл.
28. Пасюта, А. Кобзарь с крыльями и в счастливых туфлях [Електронний ресурс] / Александр Пасюта // Сегодня. – 2010. – 22 окт. - Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/culture/showbiz/kobzar-c-kryljami-i-v-cchactivykh-tuflyakh.htm>.
29. Панченко, Т. «Мене там мати повивала...» : [про скульптурний ансамбль на Батьківщині Т. Шевченка] / Т. Панченко // Україна. – 1994. - № 5. – С. 6-7.
30. Пиріг, Л. Пам'ятники Шевченка у філателії / Любомир Пиріг // Образотворче мистецтво. – 2007. - № 1. – С. 104-105.
31. Платонов, В. Восхождение к Кобзарю [Електронний ресурс] / Владимир Платонов // Зеркало недели. Украина. – 2004. – 19 марта. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/voshozhdenie_k_kobzaryu.htm.
32. Портянко, В. Пам'ятники Кобзареві : скільки ж пам'ятників Тарасові Шевченку споруджено у світі / В. Портянко // Укр. культура. – 2003. - № 3-4. – С. 32.
33. Рибальченко, В. Альпіністи планують сходження до найвищого пам'ятника Кобзарю : [на честь 200-річчя Т. Г. Шевченка дніпропетровські

альпіністи збираються підкорити пік, названий його ім'ям] / Володимир Рибальченко // *Голос України*. – 2013. – 28 берез. (№ 59). – С. 5.

34. Риженко, А. Пам'ятник Шевченку-художнику : [пам'ятник Тарасу-Шевченку-художнику у Прилуках] / Анатолій Риженко // *Укр. культура*. – 2007. - № 10. – С. 33.

35. Руденко, О. І. А слава – заповідь моя : світова велич Т. Г. Шевченка // *Вічний як народ : сторінки до біографії Т. Г. Шевченка* / О. І. Руденко. – К., 1998. – С. 261-268.

36. Сакович, П. Поема в камені. Шана Кобзарю / П. Сакович // *Демократична Україна*. – 1996. – 7 берез.

37. Семенюк, М. Скульптурна Шевченкіана / М. Семенюк // *Літ. Україна*. – 2002. – 7 берез. – С. 1.

38. Теліпський, Р. «Сьогодні єдина постать, яка не роз'єднує націю - це Шевченко : [Луцький фотограф і мандрівник хоче зібрати повну колекцію світлин пам'ятників Кобзареві у світі] / Руслан Теліпський ; розмовляла Н. Романюк // *Україна молода*. – 2013. – 18 квіт. (№ 59). – С. 8.

39. У бронзі і камені : [про пам'ятники Т. Шевченку та їх авторів] // *Укр. іст. календар*. 1996. – К., 1995. – С. 73-75.

40. Українці в усьому світі з великою радістю очікують найбільшої події : врочистого відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові в столиці Америки [Електронний ресурс] // *Свобода*. – 1964. – 26 черв. (№ 119). - Режим доступу: <http://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1964/Svoboda-1964-119.pdf>.

41. Філіпчук, Н. На захист Тараса : [про невідповідність бронзового бюста Т. Шевченка реальному образу Кобзаря у Будапешті] / Н. Філіпчук // *Голос України*. - 2004. – 24 черв. (№ 115). – С. 6.

42. Хоменко, О. Столиці обмінялися пам'ятниками : Київ та Тбілісі вшанували своїх національних героїв / Оксана Хоменко // *Хрещатик*. – 2007. – 15 лют. – С. 15.

43. Чемерис, В. Повернення бронзового Тараса : [про невизначну долю пам'ятника Т. Г. Шевченку у Санкт-Петербурзі] / В. Чемерис // *Літ. Україна*. – 1998. - № 28 (9 лип.). – С. 2.

44. Чорна, С. Збувається Тарасове пророцтво : [скульптор із Канади відтворив у бронзі молодого Т. Шевченка за його автопортретом. Пам'ятник відкрито у Ялті (АР Крим)] / Світлана Чорна // *Уряд. кур'єр*. – 2007. – 11 груд. – С. 2.

45. Шебеліст, С. Конструктивістсько-кубістичний Кобзар : у 1920-х роках скульптор І. Кавалерідзе створив у Полтаві монумент Т. Шевченку / Сергій Шебеліст // *День*. – 2012. – 18 лип. (№ 123). – С. 9.

46. Шевельова, С. Тарас на землі Геракла : [Дні української культури у Греції та відкриття пам'ятника Т. Шевченку в Афінах] / С. Шевельова // *Київські відомості*. – 2006. – 13-19 квіт. (№ 15). – С. 16.

47. Шевченко, О. Шевченко в Оттаві : [пам'ятник Т. Шевченку в столиці Канади] / О. Шевченко // *Літ. Україна*. – 2012. - № 6 (9 лют.). – С. 1, 15.

48. Шлапак, Ю. Кобзар на Андріївському узвозі / Ю. Шлапак // *Україна*. – 2003. - № 3. – С. 21.

Інтернет-ресурси:

Кобзар: В сім'ї новій

<http://kobzar.info/>

Пам'ятники Т.Г. Шевченку

<http://valenik.ru/vsesvit/tema/m/monument/s/sh/shevchmo.html>

Пам'ятники Т.Г. Шевченку

<http://iloveua.org/article/57>

Тарас Шевченко | Ukrainian Places

<http://ukrainianplaces.com/tegy/taras-shevchenko>

Пам'ятники Тарасу Шевченку

<http://uk.wikipedia.org/>

Пам'ятники світу | Пам'ятники Тарасу Шевченку в світі

<http://valenik.ru/vsesvit/tema/m/monum>

Пам'ятники Тарасу Шевченку в різних країнах світу

<http://uanew.narod.ru/taras.htm>

Taras Shevchenko Museum

<http://www.infoukes.com/shevchenkomuseum/>